

Актуальне дослідження про взаємозв'язок економіки та оборонних витрат

Мунтіян В.І. Економіка та оборонні витрати: Аналіз зарубіжних досліджень та український шлях розвитку: Наук. видання / Наук.-досл. фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. - К.: НДФІ, 1998. - 464 с.: іл., бібліогр.

Уперше в полі зору наших читачів перебуває дослідження з проблем оборонної економіки. Його актуальність виходить поза межі України. Як гарант безпеки держави, оборонний сектор відіграє суттєву роль в економіці багатьох країн, впливає на їх внутрішній економічний стан, на загальні процеси в світовій економіці у ракурсі обсягу виробництва й рівня зайнятості населення, на підтримку стабільності відносин на міжнародній арені.

Важливість цієї тематики визначається тим, що формування національної економіки України потребує критичного перегляду факторів, які спричинили регіональне розміщення і розвиток продуктивних сил у народному господарстві колишнього СРСР, чим зумовили теперішню структуру економіки України. Економіка Союзу функціонувала подібно до економіки особливого періоду, коли превалювало оборонне виробництво. Споживчих товарів порівняно з великими обсягами оборонної продукції випускалося істотно менше.

Проблема подолання кризових явищ, що стоїть перед урядом нашої держави, потребує невідкладного розв'язання. Для досягнення стабілізації національної економіки мають бути створені дійові механізми, які забезпечать її подальший розвиток. На превеликий жаль, при вирішенні цього питання не розглядалося використання наявного потенціалу оборонного сектора економіки - найвагомійшої складової

національної економіки, успадкованої Україною від колишнього Союзу.

На підставі аналізу існуючої диспропорції, виходячи зі стратегічних цілей економічного розвитку України, в монографії окреслено концептуальні цілі та макроекономічні пропорції структурної перебудови економіки на основі отриманих аналітичних даних. Необхідно оптимізувати розподіл фінансових ресурсів між двома секторами економіки: цивільним та оборонним. Конкуренція оборонних і соціальних витрат за частку в державному бюджеті набуває сьогодні загострених форм і зростає пропорційно збільшенню міри соціальної відповідальності держави. Ситуацію погіршує важкий стан фінансової системи України. Джерела покриття дефіциту бюджету - і зведеного, і державного - недостатні. На внутрішньому й зовнішньому фінансових ринках існують загострення в грошово-кредитній сфері.

З огляду на обсяги внутрішньої й зовнішньої заборгованості, дедалі складніше відстоювати необхідність фінансування суттєвих для бюджетної системи держави оборонних витрат. Знищення оборонного сектора економіки неприпустиме - без нього країна не зможе виконувати визначені Конституцією функції щодо забезпечення її оборони, захисту територіальної цілісності, недоторканості та суверенітету. Одночасно слід розвивати приватний сектор економіки, що дасть змогу поліпшити суспільний добробут.

Для стабілізації національної економіки мають бути створені дійові механізми, які забезпечать її подальше піднесення. Тому дослідження В.І.Мунтіяна є досить актуальним. Воно розкриває взаємозалежність оборонного сектора і загального стану економіки, показує прямі й зворотні взаємозв'язки, що впливають на економічну ситуацію в державі.

Рівень розвитку та ефективність економіки - найсуттєвіші складові оборонної могутності країни. Водночас утримання в мирний час великого війська - значний тягар для національної економіки. Автор намагається з'ясувати можливість оптимальної взаємодії оборонного та господарського секторів економіки.

Щоб з'ясувати перспективи й доцільність реформування Збройних сил

України та ВПК, В.І.Мунтіян дає відповіді на такі питання:

- які фактори необхідно врахувати при плануванні витрат держави на оборону без ризику нанести збитки національній економіці;

- кому має належати національна оборонна промисловість - приватному сектору чи державі; які плюси й мінуси в кожному випадку;

- витрати на оборону й зусилля, спрямовані на підтримку міцної оборонної бази, - це стимул чи перешкода для економічного зростання країни;

- якої економічної стратегії повинна дотримуватися наша країна в майбутньому; розв'язанню яких проблем слід надавати першочергового значення?

Безперечно, цікавим є й історичний аспект рецензованої праці. Автор розкриває історію виникнення оборонної економіки, аналізує особливості, притаманні оборонно-господарським механізмам, які існували з часів первісно-общинного ладу до наших днів. Великий інтерес викликає теоретичне дослідження та архівні матеріали щодо першого «воєнного бюджету» України. У монографії показано актуальність і важливість впливу воєнних витрат не тільки на безпеку держави, а й на її економічний стан.

Безпека країни, в свою чергу, залежить від правильності визначення стратегії розвитку оборонної економіки, яка поки що розвивається на засадах, закладених наприкінці 60-х років у зв'язку з технічним переворотом у військовій справі. Автор уперше пропонує залучати суб'єкти приватного сектора економіки для обслуговування оборонної сфери на конкурсних засадах (аутсорсінг) та нові шляхи розвитку оборонної економіки.

Надзвичайна для національної економіки України проблема виходу на світовий ринок, майже всі сектори якого насичені або й перенасичені товарами. Але є ще такі сектори ринку, де попит перевищує пропозицію. Україна мусить їх відшукати й зайняти і це - реально. У цьому їй допоможе економіка оборонної сфери.

Автор дає конкретні рекомендації щодо ефективного використання видатків на оборону в умовах фінансових обмежень. Ця проблема є комплексною, потребує системного підходу, суворій субординації за ступенем

важливості, а також дотримання певної послідовності рішень, чіткої й узгодженої системи критеріїв з урахуванням специфіки завдань, які вирішуються на різних рівнях економічного забезпечення оборони.

У монографії висвітлюються і науково обґрунтовуються існуючі оборонно-економічні теорії, аналізуються економіко-математичні моделі, особливості формування оборонних програм та воєнного бюджету в нашій державі. Розкрито зв'язки між оборонними витратами, науково-технічним прогресом і економічним станом розвинутих країн світу та тих, що розвиваються.

Для того щоб Україна як незалежна держава правильно зробила перший крок у плануванні оборонних програм і складанні воєнних бюджетів, з метою найефективнішого забезпечення оборони й було здійснене це дослідження, результати якого орієнтовані на формування концептуальних напрямів розвитку складових оборонного комплексу країни.

Монографія містить математичні розрахунки, графічний матеріал (діаграми, рисунки, графіки, порівняльні таблиці). Але вона дещо перенасичена ними, й для легшого сприйняття доцільніше було б винести їх в окремий додаток.

Особливу увагу автор приділяє визначенню наукових термінів.

Наукові результати, висновки та пропозиції В.І.Мунтіяна рекомендуються для практичного використання фінансово-економічними службами Адміністрації Президента України, Ради Національної безпеки і оборони України, комітетами Верховної Ради, Кабінетом Міністрів, Міністерством фінансів, Міністерством оборони України при розв'язанні актуальних проблем структурного й комплексного реформування оборонної сфери. Дослідження буде корисним і становитиме інтерес для тих, хто цікавиться проблемами економіки держави.

*Марина Дмитріско,
д. і. н., проф., завіддолозі спецдисциплін Інституту історії України ІІІІ
України, засл. діяч науки і техніки
України*

Видання документів з геральдики

Гречило А.Б. Затвердження гербів міст Правобережної України в 1791-92 рр. - Київ; Львів, 1997. - 24 с.

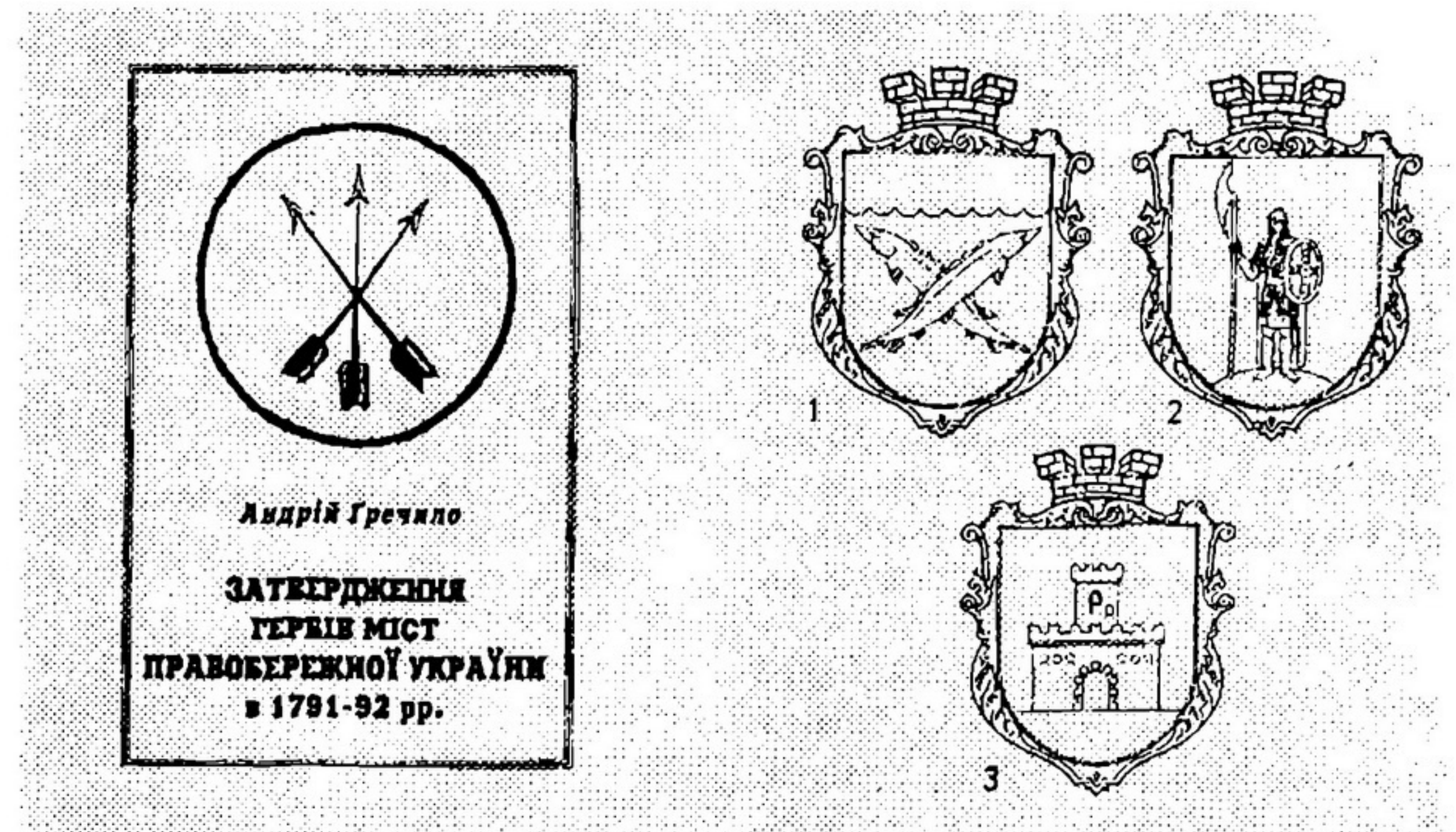
У рамках програми публікації джерел з української геральдики, сфрагістики та вексилології нещодавно вийшло невелике, проте надзвичайно інформативне видання, що стосується гербів міст Правобережжя. Його автор - знай в Україні дослідник місцевої ге-

ки яким сучасники можуть дізнатися про духовні пріоритети своїх предків. Тобто, визначити роль символу чи знака як семіотичного конденсатора.

Чимало століть сплило, перш ніж вивіреним віками конкретний знак включився до знакової системи певного регіону як символ - спосіб вираження ідеї. Одні з них набули багатозначності, вийшовши на простори континентів та епох, інші притаманні лише своєму часу.

Систему знаків, яка вливалася в загальну знакову систему людської цивілізації, виробили й наші пращури. Події, що визначалися іншими подіями, - сакральні - викликали до життя нові знаки, справжній зміст яких поступово втрачався.

На українських землях, котрі на

1. Сахнівці (Сахнівка, Корсунь-Шевченківський р-н, Черкаська обл.)
2. м. Канів (Черкаська обл.)
3. Романів (Романівка, Попільнянський р-н, Житомирська обл.)

тривалий час підпадали під владу різних державних утворень, знакова система попередніх епох зазнавала впливу інших. Щоб зрозуміти все те, що відбулося, необхідно дослідити кожен з періодів, з яких складається наша вітчизняна геральдика, документально підтвердити правомірність внесення до неї тих чи інших змін.

Книжка голови Українського геральдичного товариства Андрія Гречила стосується чітко визначеного історичного періоду, коли на українських землях, що входили до складу Речі Посполитої, перебігав активний процес надання містам гербів, котрі автор цілком слушно визначає як окремий

ральдики А.Б.Гречило, значна кількість праць котрого стали своєрідним вступом до початку фундаментальної роботи, що має метою оприлюднити величезні скарби з нашого минулого, які вплинули на розвиток матеріальної та духовної культури і, ставши їх зразками, зайняли місце в державній, міській, родовій геральдиці. В Україні з'являється дедалі більше публікацій з геральдики. Формуються навіть центри, де зосереджується значний науковий потенціал науковців, котрі розробляють окремі розділи цієї галузі.

Людство завжди мало потребу в створенні певних посередників між різними сферами семіозу, між семіотичною та позасеміотичною дійсністю. З давніх-давен уже створювалися символи й знаки, що стали комунікаційними трансформерами крізь віки і завдя-